

Lobo Antunes' senaste bok nu på svenska

António Lobo Antunes.
Tingens naturliga ordning.
255 sidor. Stockholm: Forum,
1995. Pris ca 240 kr. ISBN 91-
37-10677-5.

*Recensent: distriktsläkare
Lars Lindkvist, Tyresö.*

Kollegan António Antunes senaste bok på svenska har nyligen kommit ut (i Portugal gavs den ut 1992), även den i formidabel översättning av Marianne Eyre.

Också denna gång är temat familjen, och via denna samhället, och minnen med skuld-oskulds känslor hos människor i en utsatt, absurd värld. Det är den gamla överklassen som åter skildras, och miljön är som ofta Lissabon och dess omgivningar. I en sliten patriciervilla växer fem syskon upp med en tyrannisk far och en undfallande mor. Boken handlar om deras minnen och skildringar från barndom och uppväxt och nutid.

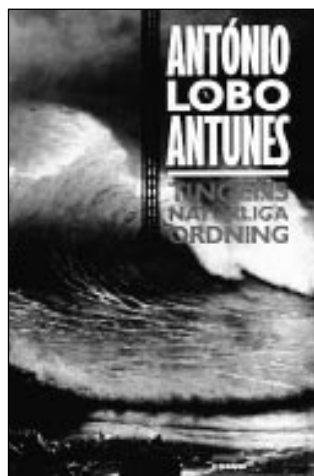
Man känner igen mycket från Antunes' tidigare böcker på svenska. Särskilt tänker jag på »Förklara fåglarna för mig», med den despotiske, förtryckande fadern och den hjälpsökande sonen. Men även med »Fado Alexandrino», där fem personer i växelspel och växelberättande skildrar sina öden, finns likheter.

Aldrig tråkigt

Stilen är en blandning av rent berättande med växlande tidsperspektiv och hoppande mellan personer, och dialoger med utvecklingar och förklaringar. Ömsom kommer långa »berättarsjok» utan punkt, komma eller stor bokstav, ömsom kortare »konventionell» prosaskildring med skiljetecken och styckindelning och utan tempus- eller personväxlingar.

Man har aldrig tråkigt när man läser Antunes, även om man efter några böcker börjar känna igen stilen och innehållet. Jag kommer ibland att tänka på Marcel Prousts skildringar, med detaljerade beskrivningar av hus och innehåll i rum, tankar, dofter, människor, miljöer och känslor. Det är som om man skulle kunna kliva direkt in i boken och delta i »spelet».

Även i »Tingens naturliga ordning» spelar vi läkare och medicinen stor roll. Denna



gång skildras, otäckt nog, läkare som deltar i tortyr och hur detta hjälper till att förlänga lidande och försöka framtvunga »bekännelser». Det är naturligtvis något som vi behöver bli påmind om, tryggt förvissade som vi är om att vi ständigt försöker göra gott, medan en del av våra kolleger världen över ställer sina kunskaper i ondskans tjänst. Fördömlig och straff över dem!

Diabetes, njursten och gallsten är, bland annat, »dagens diagnoser» och Antunes' beskrivning av oss är en blandning av ironi, uppskattning och ibland förakt. Jag kommer att tänka på »Den inbillade sjuke» av Molière, när jag läser boken. Vem mer än en doktor kan skriva... »lika ohjälpligt och hopplost om leukemi»... om något? Psykoanalys går också som ett stråk genom skildringen, och vinden i det slitna huset, där så mycket händer som familjen vill dölja, har säkert även en symbolisk betydelse.

En del ordvrängningar och burleskerier förekommer också. Men när jag läser skildringen av »svensken» som sitter och drömmar om sitt hemlands »fado», tror jag faktiskt att Antunes inte vet vad han talar om. Att Norges huvudstad skämtsam blir antingen Budapest eller Paris, hör till roligheterna i texten, åtminstone för en svensk. Att han skriver Leningrad i stället för Sankt Petersburg tillhör bara pinsamheterna.

Sammanfattningsvis en bra och väl läsvärd António Lobo Antunes, möjligen litet tjugit, men ändå underhållning i vintermörkret. •

NYA BÖCKER

Öga mot öga med HIV

Britt Jonsson. **Öga mot öga med HIV.** 131 sidor. Stockholm: Liber Utbildning, 1995. Pris ca 250 kr. ISBN 91-634-1339-6.

Recensent: överläkare Birgitta Alexius, psykiatriska kliniken, S:t Görans sjukhus, Stockholm.

HIV-infekterade patienter förekommer på alla typer av vårdavdelningar. Varje medlem i den personalgrupp som för första gången skall genomföra behandling kommer att ställas inför de frågor författaren tar upp i sin bok om sin HIV-infekterade man Gustav Jonsson (Skå-Gustav) och hans sista tid på sjukhem.

Boken är avsedd att användas inom vårdutbildningar och som förberedelse för vård av HIV-infekterade patienter. Författaren introducerade tanken på en sådan lärobok då hon förberedde Gustavs överflyttning till sjukhemmet, och fick gehör för denna idé hos personalgruppen.

Personalens rädsla

I texten presenterar författaren, som är forskare i socialt arbete, några av de frågor som uppstod och sina tolkningar eller svar på dessa. Hon rekommenderar att läsaren också skriver ner tankar, känslor och frågor efter varje kapitel.

Boken är systematiskt upplagd. Det första kapitlet tar upp reaktionerna inför den första HIV-patienten. Därefter kommer det första mötet med Gustav och den rädsla de flesta i personalgruppen kände trots att de fått information om sjukdomen. Gustav anpassade sig till livet på avdelningen och personalen vände sig vid att ha en HIV-patient. Ett gruppträff fanns, som medverkade till att alla deltog i omvårdnadsarbetet trots att de var rädda.

Ibland uppstod speciellt skrämmande situationer. Kan man få infektionen via ett rivmärke? Kan blod från patienten överföra infektionen via en färsk skråma? När kan/bör man HIV-testa sig? För personalen var det viktigt att man inte enbart fick lugnande besked, utan tilläts tala om sin oro även om den var inadekvat.

De sista kapitlen tar upp personalens erfarenheter efter ett och ett halvt års kontakt med Gustav. Vårdarbetet hade medfört att synen på HIV förändrats och avdramatiserats. Flera i personalgruppen gav uttryck för att det varit värdefullt att uppleva vårdkontakt med en HIV-patient genom att de varit rädda och så småningom kunnat bemästra sin oro.Handledning för personalen var viktig för att bearbetningsprocessen skulle leda till en ökad förståelse för de egna reaktionerna och bra vårdmiljö för patienten.

Boken väcker känslor och aktualiserar tidigare händelser i samband med svåra sjukdomstillstånd. Den är såvitt jag vet unik genom att den redan initialt utarbetats tillsammans med en personalgrupp. Detta medför att det är lätt för vårdpersonal att identifiera sig med den sjukhemspersonal som gav Gustav god omvårdnad under hans sista tid. •

Roande historier om läkemedel

Tord Ajanki. **Historier om läkemedel, om genialitet, hugskott, slump och vardagslit.** 254 sidor. Stockholm: Apotekarsocietetens förlag, 1995. Pris ca 425 kr. ISBN 91-862-74-600.

Recensent: docent Tomas Gejrot, Åhus.

Ovanför ordförandestolen på Läkarsällskapet i Stockholm hängde tidigare ett magnifikt porträtt av professor Carl Curman. Han hade en cigarett i handen, och målningen är nu nedtagen till trappväggen.

I stället hänger där ett elegant Bredaporträtt föreställande digitalisörtens upptäckare William Withering. Om man undrar ifall han verkligen var den förste att ta till sig kloka gummors användande av fingerborgsörtens effekt på vattusot, kan man få ett svar i en utomordentligt vacker och innehållsrik bok av den medicinske skribenten Tord Ajanki. Denne vill beskriva genialitet, hugskott, slump och vardagslit i läkemedelshistorien.

Talesman för digitalis

I kapitlet om hjärtat och fingerborgsörtens skriver Ajanki att sextio år före Witherings skrift från 1785 så hade digitalis redan upptagits i Pharmaco-